

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 12 czerwca 2017 roku

ZSS.422.17.2017.JW

**Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej**

pragnę zwrócić uwagę Pani Minister na sytuację niezawodowych rodzin zastępczych przyjmujących na wychowanie dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Zgodnie z art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518, z późn. zm.) świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej nie przysługuje w sytuacji, gdy osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu. Z przywołanego przepisu jednoznacznie wynika, że świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej nie przysługuje niezawodowym rodzinom zastępczym.

Artykuł 17 ust. 5 pkt 2 lit. b ulegał kilkakrotnym nowelizacjom. Ustawodawca sukcesywnie dostosowywał przedmiotowe uregulowania do potrzeb życia dzieci z niepełnosprawnością, pozostających pod opieką, m.in. matki lub ojca, zgodnie

27 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

z istotą instytucji świadczenia pielęgnacyjnego. W efekcie, w kolejnych redakcjach rozszerzano zakres podmiotowy korzystania z tego świadczenia m.in. o rodziny zastępcze spokrewnione. Powyższe było wynikiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego 22 lipca 2008 r. sygn. akt P 41/07. Trybunał w uzasadnieniu przywołanego rozstrzygnięcia podkreślił, że zarówno rodzina naturalna, jak i rodzina zastępcza są podmiotami zobowiązanymi do pieczy nad dzieckiem. W razie konieczności rezygnacji z pracy zarobkowej ze względu na powinność opiekowania się niepełnosprawnym dzieckiem sytuacja rodziców naturalnych i zastępczych jest taka sama. Różnicowanie ich pozycji w tym zakresie jest przejawem naruszenia zasady równości. Trybunał uznał zatem, że przepis art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. b ustawy o świadczeniach rodzinnych (w jej ówczesnym brzmieniu wyłączającym prawo do świadczenia pielęgnacyjnego w sytuacji, gdy osoba wymagająca opieki została umieszczona rodzinie zastępczej) jest niezgodny z Konstytucją RP, ograniczając jednak zakres niezgodności wyłącznie do rodzin zastępczych spokrewnionych z niepełnosprawnym, wymagającym stałej lub długotrwałej opieki dzieckiem. Ograniczenie to wynikało jednak z przedstawionego Trybunałowi pytania prawnego. Trybunał Konstytucyjny w swoich rozważaniach nie dokonywał rozróżnienia pomiędzy rodzinami zastępczymi na spokrewnione i niespokrewnione, zobowiązane do alimentacji dziecka i niezobowiązane. Stwierdził wręcz, że zarówno rodzina zastępcza (a więc spokrewniona, jak i niespokrewniona) jest tak samo jak rodzina naturalna zobowiązana do pieczy nad dzieckiem. Rozważania te pozostają aktualne pomimo, że od 2012 r. obowiązuje ustawa regulująca wpieranie rodziny i system pieczy zastępczej.

Wskazać należy, że rodzina zastępcza niespokrewniona z dzieckiem otrzymuje świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka i podobnie jak rodzina zastępcza spokrewniona pozbawiona jest wynagrodzenia z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Pomimo, iż decydując się na objęcie pieczy nad dzieckiem rodzina zastępcza powinna mieć na uwadze, że może zaistnieć konieczność, w granicach nie objętych świadczeniami, partycypowania w kosztach jego utrzymania, to zdaniem Rzecznika brak jest uzasadnionych podstaw do różnicowania rodzin zastępczych spokrewnionych i niespokrewnionych z dzieckiem (niezawodowych) w zakresie nabywania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zarobkowania w celu sprawowania opieki nad dzieckiem przyjętym na wychowanie.

W razie konieczności rezygnacji z pracy zarobkowej ze względu na powinność opiekowania się dzieckiem z niepełnosprawnością sytuacja rodziców naturalnych i zastępczych (spokrewnionych i niespokrewnionych z dzieckiem) jest taka sama.

Dzieci z niepełnosprawnością wymagają szczególnej ochrony ze strony państwa, dlatego rodzic zastępczy niespokrewniony z dzieckiem, rezygnując z zarobkowania powinien otrzymywać odpowiednie wsparcie. Należy podkreślić, że choć świadczenie pielęgnacyjne stanowi pomoc dla osoby opiekującej się niepełnosprawnym dzieckiem to w efekcie korzyść z niego czerpie podopieczny, który ma zapewnioną opiekę bliskiej osoby.

W związku z powyższym, kierując się dobrem dziecka i troską o prawa dzieci z niepełnosprawnością, które wymagają szczególnej ochrony ze strony państwa, powołując się na upoważnienie Rzecznika Praw Dziecka do podejmowania działań w interesie dzieci określone przepisami art. 3, 10a i 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2015 r. poz. 2086, z późn. zm.) zwracam się do Pani Minister o wnikliwą analizę przedstawionej problematyki oraz rozważenie możliwości wprowadzenia odpowiednich zmian legislacyjnych.

Z wyrazami szacunku
Michał Szlachetka